

Tallinna Linna
Keskraamatukogu

Toimetus ja talitus:

Kaarli t. 8.
Tel. 451-91.

Tellimise hind aastas

Üksuste viisi — à 50 snt.
Üksikult . — à 1 kr

Harjulane

Kaitseliidu Harju maleva häälekandja

Kuulutuste hind:

Kuulutuste küljel . . . 6 snt. mm.
Estmesel 10 " "
Teksti sees 12 " "
Kaitseliitlastele 50% hinnaalandus.
Tellimisi võtavad vastu kõik komp.
päälükud ja naisosakon. esitajad

Nr. 3.

12. veebruaril 1936. a.

IX aastakäik.

Sisu: 1) Kaitseliidu ülema kindr. J. Orasmaa raadiokõne; 2) Palju küsitakse igaihe käest...; 3) Üksmeel ja selgus valitsegu Rahvuskogu kokkukutsumise küsimustes; 4) Rahvuslistes asjades olgu üksmeel; 5) Raadio kõned; 6) Malevapealiku ksk. Nr. 6; 7) Öppeala; 8) Naiskodukaitse ala.

Kaitseliidu ülema J. Orasmaa raadiokõne.

Peetud teisipäeval, 4. veebruaril s. a. ringhäälingus.

Meie riik ja rahvas, elades teiste riikide ja rahvaste keskel ei saa end eraldada niivõrd, et ükski asi teda ei mõjutaks. Teiste rahvaste suured liikumised ja voolud, nende uued eluvormid puudutavad ka meid ja kajastuvad meil kord vähemal kord suuremal määral.

Seepärast, asudes vaatlema üht kui teist meie siseelu tähtsamaid sündmusi, peame konstateerima, et on väliseid faktoreid, mis meiegi juures pole mõjuta jäänud.

Võtame näiteks meie põhiseadused ja nende saamislood.

Asutav Kogu andis meile esimese põhiseaduse. Meil on kõigil teada, missugusel ajal töötas Asutav Kogu. Kogu meie rahvas ja ka Asutav Kogu olid tugevasti mõjutatud Vene revolutsioonist. Vene valitsust loeti rahva vaenlaseks. See vaen valitsuse vastu kandus meilegi üle. Olgu see riigivalitsus või omavalitsus, teda püüti vaadelda sama vaatenurga all ja piirata erakorraliselt. Oli ierasuguste komiteede, nõukogude ajajärk. Need olid kõik-võimsad.

Sarnases olukorras ja meeleolus loodi meie esimene põhiseadus. Kõik võim anti selles Riigikogu kätte. Riigikogu oli ainuke rahvaesindaja. Mingisuguseid tasakaalustavat instantsi Riigikogule ei loodud. Nii meie esimene põhiseadus, mis oli loodud revolutsioonilises psühoosis, sai ühekülgne, äärmustesse kalduv. Selle põhiseaduse tulemused ja saatus on meile teada.

Riigikogu, omades tegelikult piiramata võimu, — hakkas võimutsema. Valitsused muutusid tema käes, nagu öeldi — komisjonideks ja neid vahetati tihti. Ei olnud mingisuguseid võimalusi luua kavu ega plaane pikema aja peale.

Riigikogu ise sattus vastollu rahvaga. Riigikogu unustas lõpuks, et ta on rahva esindus. Ta

hakkas end pidama peremeheks ja hakkas rahvale — tegelikule peremehele — ettekirjutusi andma. Mõten praegu kvoorumi tõstmisele enne põhiseaduse viimast rahvahääletamist.

Nii arenesid vahekorrad äärmiste teravusteni põhiseaduse puudulikkuse tõttu. Lisaks tuli juurde veel n. n. parlamentarismi kriisi mõjutused ja majanduse kriisi mõju, mis vapustas tervet ilma.

1933. a. sügiseks, s. o. ajaks, mil otsustamisele tuli praegune põhiseadus, olukord oli kujunenud sarnaseks, et ta oma erakorralise pingepoolest sarnanes aegadele, millistel valmis meie esimene põhiseadus. 1933. a. rahvas, — tagasi lükanud kaks riigikogu põhiseaduse paranduse kava, — oli niivõrd poliitiliselt üles köetud ja käärimas, et oleks vastu võtnud ükskõik missugused ettepanekud ja kavad. Taheti lahti saada vanast korrast — maksku mis maksab. Ühe sõnaga — olukord, milles sündis meie praegune põhiseadus, — ei olnud normaalne.

Nii siis, — mõlemad meie põhiseadused sündisid erakorralistel aegadel. Erakorraliste aegade sünnitustena ei võinud nad saada ka v i g a d e t a ja p u u d u s t e t a. Ja tõesti. Esimene põhiseadus, mis vastu võeti Asutava Kogu poolt revolutsioonilises meeleolus, — kaldus ühte äärmusesse — ta sai ultra liberaalne, ta andis piiramata võimu riigikogule. Teine — praegune põhiseadus, mis sündis ka ebaharilikul ajal, kus mõjutamas olid meie mõtteid uued — juhi-voolud — kaldus teise äärmusesse, ta andis piiramata võimu riigivanemale.

Selle tõttu, et mõlemad põhiseadused sündisid ja loodi rahututel aegadel, — jäi kuldne kesktee vahele. Sellele keskteele peame nüüd püüdma, sinna peame välja jõudma.

Selle tee põhialused on härra riigivanem oma ot-

suse kavas selgesti ära tähendanud. Seal seisab, et Eesti peab jääma rahvavalitsuslikuks vabariigiks, s. o. — rahvas on peremees. Riigipea peab valitama rahva poolt, — s. o. Riigipea on rahva täisvõimeline esindaja; riigipea moodustab valitsuse jne.

Et aga võimude tasakaalu luua, on rahval veel teine esindus — rahvaesindus, — mis saab kahekojaline.

Sellega loodakse kord, — kus äärmustesse sattumine võimata, kus rahva poolt kutsutud asutised saaks töötada rahu, teineteist täiendades ja tasakaalustades.

Ei tohiks tulevikus juhtuda, et riigivanem või rahvaesindus oma võimukülluses satuksid vastollu rahvaga just võimukülluse pärast, nagu seda nägime esimese põhiseaduse aegu ja nagu praeguse põhiseaduse juures seda juhtuda võib.

Kui öeldakse, et esimese põhiseaduse loomise ajal polnud meil inimesi, kel oleks olnud kogemusi valitsemise alal, siis on see õige. Kuid ka praegune põhiseadus koostati inimeste voolt, kellel neid kogemusi polnud. Praegune põhiseadus koostati veel erilise rutuga, sest meeolud, olukord oli sarnane. Selles nähti nagu ummikust pääsemist. Mina arvan, et palju ei eksi, — kui ütlen — tolleaegsete meeolude juures oleks võinud palju halvemgi põhiseadus vastuvõetud saada. Peaasi, siis tundus — et see põhiseadus ei tohi tulla Riigikogult. Ja nii juhtuski, et saime praeguse põhiseaduse, — mis ei kõrvaldanud esimese põhiseaduse kõiki pahesid, vaid tõi juurde nii mõnegi uue pahe.

Härra Riigivanem omas kõnes tähendas, et esimene, suurem pahe praeguses põhiseaduses on see, et on jäetud võimalus parteidel endiselt tülitsema.

Teise suure ja olulise, kuid uue puudusena nimetas härra riigivanem seda, et praeguse põhiseaduse raamides töötades, võib iga riigivanem, kes täitsa seaduslikul alusel oma võimu käsitama hakkab, sattuda vastollu rahvaga, sest riigivanemale antud võim on liiga suur. Meie rahvas on tüdinenud endistest parteide tülidest, selge on, et need ei tohi korduda. Sellepärast peab kõik tehtama, et neid pahesid ära hoida. Selleks tuleb praegust põhiseadust vastavalt muuta.

Kui nüüd patuda selle viisi juures, mida härra riigivanem on valinud põhiseaduse muutmiseks, siis olgugi, et see uudsus on ja esimest korda käsitamisele tuleb, tundub ometi, et just see moodus õigem on, kui ükski teine ja imestada tuleb, et seda teed enne pole käidud.

See tee, mida valinud härra riigivanem, — tahab esmakordselt anda rahvale kaasaraäkimise, otsustamise võimaluse juba akti — põhiseaduse — valmimise protseduuri ajal.

Praegu rahvas võib seisukohad võtta nende põhimõtete kohta, millele saab rajatud tulevane põhiseadus.

On põhimõtted otsustatud jäädavalt, — jääb rahval võimalus ka edaspidi kaasa rääkida põhiseaduse valmimisel, — sest rahvas valib oma esindajad rahvuskokku. Ta võib neile esindajale anda kaasa ka omad mõtted ja suunad.

Üks suur ja oluline vahe tundub veel olevat endiste põhiseaduste saamisolude ja eeloleva rahvuskogu hääletamise vahel.

Nüüd on olukord palju rahulikum. Nüüd ei püüa keegi tunnete peal mängida. Nüüd võib rahvas kainele kõik järele mõelda; nüüd teeb rahvas mõistuse varal oma otsuse. Otsused, mis tehtakse rahutuil aegil, üleskrüvitud meeolus — need otsused võivad endas sisaldada palju eksimusi; otsused aga, mis kaine mõistuse varal tehtud, — peavad neid vigu vähem sisaldama.

Praeguses olukorras võib meie rahvas rahulikult, kui kunagi enne oma sammu kaaluda ja see otsus, mis saab nüüd tehtud mõistuse abil, saab rohkem õnnistust tooma, kui endised.

Mina usun meie Eesti rahva tervesse olekusse, tervetesse arusaamistesse. Mina usun, et meie rahvas annab oma kindla otsuse ja see otsus saab olema nende mõtete poolt, mida härra riigivanem üles seadnud. Mina usun veel enam. Mina usun, et poolt hääletajate arv saab olema suure ülekaalus, sest iga teadlik, tõsine eestlane saab aru, mida suurem kokkuvõtte, üksmeel praegustel aegadel, seda parem meile sisemiselt, seda parem meile väliselt.

Arvan, et ühelegi valitsusele ei valmista häädmeelet sundabinõudega tasandada siseelu võimalikke ja kahjulikke voolusid. On palju loomulikum kui rahvas ise kahjulikud idud enda kehast välja juurib ja seega valitsust tema tegevuses toetab.

Ei ole kaugel aeg, kus meie kohtuasutused oma otsuse langetavad nende kohta, kes võõraste rahadega, võõraste relvadega venna-verd meil valada tahtsid.

Mida loomulikumat võiks aga olla, kui et rahvas ise oma otsuse vapside kohta langetaks. Ja see võimalus praegu on. Mida mõjuvam, üksmeelsem see otsus saab, seda põhjalikumalt saab eesti kehast välja juuritud meile võõras, vastuvõtmatu vaim. Kahe viimase aasta heitlus on seisnud ju ainult selles, et — kas jääb meil püsima ja saab kindlustatud demokraatlik kord, — või võtab võimuse juhi printsipi ja ühe partei süsteem.

Eelolev rahvahääletus tahab olla ja sisuliselt on selle heitluse lõpuvaatus. Sellel hääletusel tähendab iga „poolt“ hääle demokraatia võitu; iga „vastu“ hääle — demokraatia kadu ja juhi põhimõtte võitu.

Meie rahvas, kes oma loomult ja olemiselt on ikka olnud demokraatia, rahvavalitsusliku korra pooldaja, — ei saagi teisiti; — ta peab poolt hääletama, kui ei taheta meelega kriipsu läbi tõmmata kõikidest senistest saavutistest, kui ei taheta meelega vastu minna tundmata ja tumedale tulevikule.

Kui lisaks eelmisele veel kord rõhutada seda asjaolu, et kaalul on kindla demokraatliku korra küsimus ühes võimsa riigivanema, püsiva valitsuse, tööväimelise rahvaesindusega, mis kõik kokku annavad meile ammuigatsetud tasakaaluka riikliku korra, — siis peaks selge olema eeloleva otsuse erakorraline tähtsus meie rahva ja riigi tuleviku kohta.

On otsus erakorraline ja temast rippuv meie rahva saatus, — siis peaks kõrvale heidetama kõik inimlikud nõrkused. Viha, kadedus, endine parteiline kuuluvus, isiklik hääleolu — kõik need ei tohiks mõjutada selge mõistuse otsust; — veel vähem võiksid need inimlikud nõrkused põhjuseks olla, et üks või teine meie hulgast riiklikule küsimusele risti vastu läheks. Iga tõsine eestlane, kaaludes olukorda, — ei saa teisiti,

ta annab oma hääle rahvuskogu kokkukutsumise poolt.

Ma ütlen rohkemgi. Iga vaps, ka see, kes isiklikult kannatada saanud, kui ta tahab olla ja jääda tõsiseks eestlaseks, — kellel oma rahva ja riigi huvid kõrgemal, kui oma partei huvid, — ka see peaks hääletama poolt.

Poolt hääletama sunnib meid ka olukord, mis väljaspool meid.

Meie näeme, kuis uuesti on lahti läinud võidurelvastamine?

Kas meie ei tea, et hambuni relvastatud rahvad ei saa kaua tegevuseta seista?

Mida ähvardavamaks aga lähevad kõuepilved Euroopa kohal, seda targemini peame meie, eestlased, oma asju ajama. Rääkimata sellest, et meie kõige jõuga peame rahu pooldajad olema, — kõige

pealt aga kindlustame oma sisemisi asju. Kui meil kodus kindel kord, kui rahvas üksmeeles, kui müür — see on praegu tähtis.

Meie rahval peaks eeloleval hääletusel olema kerge teha oma jaatavat otsust sellepärast, et meid kutsuvad seda tegema meile kõigile tuntud rahvajuhid, kes ikka rasketel aegadel meie ees on sammunud. Usku peaks meil neisse olema, sest nad pola meid hätta jätnud kunagi.

Kui nüüd meie auväärne hallpea — härra riigivanem, kelle elu on olnud lõpmata võitlus eesti parima tuleviku eest, — on haaranud, veel parimale tuleviku vastu minnes, võitluselipu ja kutsub meid kaasa — kas saame minemata jätta? Ei!

Meie läheme temaga kaasa, võitleme ja võidame!

Rahvuskogu tulgu kokku!

Hoonele — kindel alusmüür, riigile — vigadeta põhiseadus!

Palju küsitakse igapähe käest...

„Palju küsitakse igapähe käest, kelle kätte palju on antud; ja kelle hooleks palju on antud, selle käest peab veel enam nõutama.“ Luuka ev. 12, 48.

Oige tõsine meeletuletus see siin otsikul leiduv pühakirja sõna; ja niisugused meeletuletused on väga vajalikud, eriti just praegusel, nii tõsisel ajal. Meie peame teadlikud olema oma aadetes, mis meie kätte antud, aga ka oma kohustes oleviku ja tuleviku ees. Aga kas käib see sõna ka meie kohta? Kas oleme ka nende hulgas, kelle kätte palju on antud!? Või on ehk õigus meil, kes väidavad: ainult suurtel rahvastel on eluõigus; ainult nende kätte on palju antud, ainult nemad on suurte annete väärilised. Sellele võime küll julgesti kostada: ei! Jumala tahtmisega ei sobi see mitte. Jeesuse tähendamissõna järgi „talentidest“ sai iga sulane — ka kõige väiksem — isandalt varandusi. Ja kes noide varandustega kasu saatis, sai isandalt kiitust. Ja kui me ennast suurte rahvastega kõrvu seame, siis võime küll öelda: meie kätte on palju antud, võrdlemisi palju enam, kui mõne suure kätte. Meil on oma kodumaa, kindlate piiridega tähistatud maa-ala, kus meie rahvas asub oma suures enamuses. Ja see maa-ala on nüüd meie oma; ta ei ole enam võõraste käes, nagu varem. See on ometi suur ja kallis varandus, ja see on meie kätte antud. Ja sel oma ilusal kodumaal oleme ise pere-mehed, iseseisev rahvas oma riigi ja oma valitsusega. Vabalt võime oma asju ajada, oma keelt ja kirjan-dust harida. Vabalt võime oma rahvast ja usku tun-nistada; mõnelgi suurel rahval ei ole seda vabadust mitte. Meil on oma koolid ja kohtud, oma teadus ja kunst; meil on oma kultuur. Meie oleme haritud rahvas teiste rahvaste peres. Meil on midagi väärtus-likku, meie kätte on palju antud. Aga siis teadkem:

meie käest küsitakse ka palju, meil on kohuseid Jumala ja oma rahva vastu. Mitte asjata ei annud isand oma sulastele varandusi; nad pidid neid kalliks pidama, nendega kauplema, nendega kasusaatma. Esimene asi: pidagem ka meie kalliks oma kodumaa, oma rahva iseseisvust ja vabadust. See olgu meie ülem kohus, seda nõuab Jumal meie käest. Är-gem olgem rumala Eesawi sarnased, kes ära müüs oma esimese sündimisõiguse läätseleeme eest ja pä-rast kõik kaotas — ka isa õnnistuse. Vaid „seiskem vabaduses, miska Kristus meid on vabaks teinud, ja är-gem laskem ennast jälle orja ikkesse panna.“ Seks peame kogu hoiduma kui üks mees. Ühes mees te-gutsedes kasvatatakse suureks ka väikesemadki as-jad, kuna lahkuminekul maha kisuvad ka suurimad. Tänu Jumalale, et meie juures sellele äratundmisele on jõutud, ja et meie rahva juhid ning valitsus ses suunas tegutsevad. Just praegune aeg tahab meile uuesti meeletuletada seda suurt tõetundmist ja meis süvendada üksmeele tahet. Koondugem oma valit-suse ümber, siis on meil jõudu. Kuid meie ei ela ai-nult olevikule, meie sirutame ennast tuleviku poole; meie rahva tuleviku olgu meil kallis. Tuleviku juured peituvad aga olevikus. Mis meie külvame, seda lõi-kavad meie lapsed; ja see kohustab meid iga oma sammu kaaluma. Kasvatagem siis ka omale noort-sugu, kes teadlik on ses, mis ta võlgneb oma esivane-matele ja rahvale. Noorsugu — järeitulev põlv on meie tuleviku lootus. On temale kalliks saanud need meie kätte usaldatud varandused, ja ta tunneb vastu-tust nende eest, siis läheme vastu helgele tulevikule, mida meie Eesti rahvas tõepoolest väärib. Lähme siis vastu eelolevatele tõsistele päevadele meie rahva elus teadmise-ga: kelle kätte palju on antud, selle käest ka palju küsitakse.

J. Liiv.

Raplas, 29. I. 1936.

Palutakse käesolev „Harjulane“ läbi lugeda ja anda edasi luge-miseks kaaskodanikele!

Üksmeel ja selgus valitsegu Rahvuskogu kokkukutsumise küsimuses.

Rahvuskogu kokkukutsumisega ja eeloleva rahvahääletusega on ülesse kerkinud terve rida küsimusi, millised peavad leidma lahendust. Need küsimused võivad ülesse kerkida ühel või teisel viisil — need võivad ülesse kerkida iga hariliku iseseisvalt mõtleja kodaniku poolt, kuid neid küsimusi võib tõsta ülesse ka sihilikult teatud ringkondade poolt, kes taotleavad hoopis teisi sihte. Igal selgitustöötajal, igal usaldusmehel ja vastava komisjoni liikmel peab aga võimalik olema nendele küsimustele rahuldavalt ja otseselt vastata. Ja kuna selgitustöötajale ikka võidakse esitada ühte või teist küsimust, siis peab temal enesel vähemalt need küsimused täiesti selged olema, et neile igal ajal vastata ja nendest üle saada.

Tihti kuuleme kõnelusi ja ütelsi selle kohta, et miks ei taheta lasta käiku praegust põhiseadust terves ulatuses. Miks ei taheta välja kuulutada valimisi maksva põhiseaduse alusel ja ellu kutsuda selles ettenähtud organe — riigivanemat ja riigikogu.

Selle peale on riigivanem oma kõnedes vastanud juba korduvalt. Praegust põhiseadust ei või riigijuhid käiku lasta sellepärast, et see toob meie riigielus kaasa soovimatuid vapustusi.

Kõigepealt sisaldab maksev põhiseadus proportsionaalse valimisviisi. Kuid meie ja ka välismaa kogemused on näidanud, et see toob kaasa endaga parteide poliitika, parteide võitluse ja killunemise ja ühes sellega ka killustatud parlamendi. Ühesõnaga satume jälle samasse erakondadevahelisse võitluse hädaohtu, nagu nägime seda vana põhiseaduse päevil. Seda aga meie keegi enam ei taha ega ei soovi. Tulevases põhiseaduses on aga ette nähtud isikuvälise põhimõtte ja see on juba palju otstarbekohasem ja õiglasem. Seal ei saa tekkida parteid ja erakonnad sellisel kujul nagu senini, vaid seal valitakse juba üksikuid isikuid, aga mitte parteide nimekirju.

Teiseks on käesoleva põhiseaduse järgi võim täiesti tasakaalustamata. Kui vana põhiseaduse järgi kõik võimuküllus oli koondatud seadusandliku võimu — riigikogu kätte, siis maksva põhiseaduse järgi on kõik võim koondatud täitva võimu, s. t. riigivanema kätte. Riigivanem on kõikvõimne ja tema võib valitseda täiesti oma tahte ja äranägemise järgi, küsimata nõu või seisukohti riigikogult või valitsuselt. Ei ole mingisugust teist võimu, kes võiks kontrollida riigivanema võimu. Ja juhul, kui riigi etteotsa satub mõni ebakõlbuline isik, kes on tagantõmmatav teatud poliitiliste niiditõmbajate poolt, siis võib selline võimuküllus kogu meie rahvale ja rigile saada hädaohlikuks. Seda võimu võib tarvitada kurjasti ja sel korral ei ole mingit teist võimu, kes suudaks seda takistada.

Et aga kogu maailmas on algtõeks — aksioomiks, et seadusandlik võim ja ühtlasi otsustamine riigi eelarve üle on rahvaesinduse — parlamendi käes, siis nähtub juba sellestki kuivõrt kaugeleminev on maksev põhiseadus oma võimukoondamises ühe isiku kätte. Tabavalt on öelnud kaitseväge ülemjuhataja, et maksva põhiseaduse järele võiks meil toimuda iga viie aasta järele revolutsioon, sest iga

uus riigivanem, suure võimuga varustatult, võib eelmise riigivanema ülesehitava töö tagajärjed põhjalikult hävitada. Pealegi on võimu üleandmine iga viie aasta järele seotud suure riisikoga ja raskustega, kuna selles üleandmises ise peitub juba revolutsiooni hädaoht.

Kerkib küsimus, mikspärast siis isegi need, kes omal ajal pooldasid seda põhiseadust, nüüd selle parandamist nõuavad.

Igaüks meist teab, milline oli olukord kolmanda rahvahääletamise eel põhiseaduse muutmiseks. Rahvas oli läbi kukutanud kaks riigikogu poolt väljatöötatud põhiseaduse eelnõu. Kogu meie riiklik korraldus ja valitsemine oli jooksnud ummikusse. Valitses raske sisepoliitiline seisukord ja poliitiline õhk-kond oli närviline ning täis elektrit. Ja ühtlasi oli selgesti ette näha, et kui ka see kolmas parandusettepanek läbi kukub, siis niipea üldse ei avane võimalusi põhiseaduse parandamiseks. Ning vana põhiseaduse juure jääda, see oleks tähendatud jääda endise olukorra juure, ühes selle korralagedusega, raskustega, erakondadega jne. Seda aga keegi mõistlik kodanik ei tahtnud ja ei võinudki tahta ja sellepärast oli ilmingimata vajaline läbi viia uuendus maksvas korras.

Praegune põhiseadus oli omal ajal ka vajaline, kuna tema abil oli võimalik kõrvaldada hädaohlikuks muutunud lodevat korda ja tema maksvuse ajal on võimalikuks saanud kindlale korrale aluseid panema hakata. Nüüd on tema aga oma ülesanded täitnud ja nüüd on tarvis edasi minna sellepärast, et pikemat aega maksvusel olles tooks see põhiseadus enesega kaasa vapustusi — kange rohi on hea ainult haiguse vastu, kuna alaliseks toiduks ta aga ei kõlba.

Kuid siin võidakse kohe küsida, kuidas siis praeguse põhiseaduse alusel on suudetud luua riigis kord ja rahu ja teha ülesseehitavat tööd. Siin peab aga tähendama, et see ei ole olenenud mitte põhiseaduse normidest, vaid nendest isikutest, kes on meil valitsuse eesotsas. Kuid ükski inimene pole surematu ja igaüks meist võib täna-homme kaduda.

Ükski riik, kel ei ole aga kindlaid põhialuseid, kindlat korda ja korralikke valitsemise asutusi, ei saa olla püsiv ja hästi valitsetav. Üksiku isiku autoriteedile rajanev riigikord on hea ainult senikaua kuni see isik püsib. Kaob aga see isik, siis tekiavad kohe raskused ja rahutused. Meie oma väikse rahva ja riigi juures ei saa aga lubada omale selliseid rahutusi ja raskusi, vaid meie peame olema seemiselt kindlad ja tugevad. Vastasel korral hävitatakse meid väljaspoolt sissetungivate tugevamate jõudude poolt.

On mitmelt poolt arvatud, et rahvuskogu kokkukutsumisega läheb kõik võim sellele üle, ning praegune valitsus ja riigivanem peavad lahkuma.

See jutt on aga täiesti alusetu. Rahvuskogu kokkutulek ei takista kuidagi riigijuhtide viljakat tegevust, sest rahvuskogu ülesandeks on välja töötada ainult uus põhiseadus ning selle maksmapanemise seadused. Jooksva seadusandliku tööga ning veel

vähem valitsemise ülesannetega ei ole temal üldse tegemist.

Samuti on lugu ka juhul, kui eelolev rahvahääletus ei tule toime, kui rahvuskogu ei tule kokku. Siis ei saa ometi omale ette kujutada, et valitsus annaks võimu ei tea kellele või isegi uulitsale. Ei — valitsus ja riigivanem jäävad ikka ja valitsemine läheb edasi harilikus korras. Sel korral oleme aga sattunud ummikusse, kuna ei ole teed tagasiminekuks normaalse olukorra juure. Ja praegune kaitseseisukord ning ülemineku ajajärk ei saa ometi püsida igavesti. Ja just meie riikliku iseolemise ja riikliku põhikorralduse kindlustamise seisukohalt ongi vajaline, et eelolev rahvahääletus otsustatakse rahva poolt jaatavalt.

On mõnelt poolt arvatud, et rahvahääletus annab rahvuskogule blankovalitsuse põhiseaduse väljatöötamiseks, mis on õiguslikult lubamata ja poliitiliselt kardetav. Pealegi olla selline rahva poole pööramine riigivanema poolt, nagu näeme seda käesoleval juhul, täiesti lubamata ja põhiseaduse vastane.

Mis puutub asja seaduslikkusse, siis ei saa siin olla vähematki kahtlust. Maksva põhiseaduse järgi on algvõimuallikaks rahvas. Rahvas on suveräänne ja tema võib otsustada kõiki tema elusse puutuvaid küsimusi. Kuigi praegune põhiseadus ei näe otseselt ette sellist rahva poole pööramise võimalust, ei saa see olla siiski takistuseks, et riigivanem teatavate tähtsamate küsimuste otsustamise eel pöörab järelepärimisega rahva poole. Kuna rahvas on kõikvõimne ja algvõimuallikas, siis on tema see, kes peab ja võib otsustada riigiellu puutuvaid tähtsaid küsimusi.

Mis puutub aga sellesse, et rahvahääletusega antakse rahvuskogule blankovolituse riigi põhialuste väljatöötamiseks, siis ei ole see õige. Riigivanema otsuse teises punktis on ette nähtud need põhimõtted, millistele peab rajanema meie tulevane riigikorraldus. Rahvuskogu peab võtma juhtnööriks, et Eesti jääb rahvavalitsuslikul alusel valitsetavaks vabariigiks, kus kõrgeim võim on rahva käes ja et Eesti riiki juhib valitav riigipea tema poolt ametisse kutsutava valitsuse ning kahekojalise rahvaesinduse tasakaalustatud koostööl. Sellega on selles riigivanema otsuses ette nähtud kõik need põhialused, millistele peab rajanema meie riiklik korraldus. Samuti on riigivanema otsuses pp. 3 ja 4 ette nähtud need alused, millistel tuleb kokku kutsuda ja moodustada rahvuskogu, kes peab andma meile uue põhiseaduse. Nendel alustel moodustatud rahvuskogu peaks kujunema isikute koguks, kes tõesti peaks olema kompetentne ja otsustusvõimeline meie riigikorra põhialuseid andma. Ühelt poolt on seal isikuid, kes valitakse otseselt rahva poolt isikuvalimise põhimõtte alusel ja teiselt poolt asjatundjad, eriteadlased — vastavate kutseorganisatsioonide ja asutuste esindajad. Rahva poolt valitud isikud tooks enesega kaasa

värsket rahva tahet ja värsket ning võltsimata rahva tõekspidamisi, värsket verd, kuna asjatundjate kogu teiselt poolt aitab selle rahva tahte ja rahva soovid valada vastavasse vormi.

Pealegi oleme nüüd juba tegelenud riigiõiguslike ja poliitiliste küsimuste alal mõnda aega. Sellepärast on olemas meil ka juba kogemusi ja asjatundlikkust palju rohkem kui oli seda Asutava Kogu päevil. Sellepärast peab igatmoodi kindlustatud olema uue põhiseaduse korralikkus ja vastavus meie rahva hingeelule ja tõekspidamistele. Selleks ei tohi olla vähematki kahtlust ja blankovolituse andmisest, kui niisugusest, ei saa üldse juttugi olla.

On tihtigi küsitud, et kuidas sünnib rahvuskogu kandidaatide ülesseadmine. Riigivanema otsus seda otseselt ei sisalda, kuid riigivanem on öelnud korduvalt, et see sünnib rahva vabal tahtel. Täpsema korra määrab ära rahvuskogu valimise seadus. Võib ette kujutada mitmesuguseid mooduseid sel alal. Kõige pealt võib arvata, et see võiks sündida Inglismaa eeskujul, kus teatud rühmitused kandidaate ülesse seavad. Teiseks võib see võimalus anda vastavatele kutseorganisatsioonidele, või ühingutele ja seltsidele. Kolmandaks aga võib seda korraldada nii, et teatud hulk kodanikke võib kandidaati ülesse seada. Kuidas see ka ei tuleks, igatahes on riigivanema seletusest küllaltki selge, et see sünnib täiesti vabalt rahva poolt ja ilma kitsendamata.

On mõnelt poolt väidetud, et miks riigivanem pole rahva poole pööranud väljatöötatud põhiseaduse eelnõuga, vaid ainult üldlauseliste põhialustega.

Selle küsimuse peale võib vastata järgmist. Meil praegu maksev põhiseadus parandatud osas pandi omal ajal rahvahääletamisele väljatöötatud parandusettepanekuna ja juba sel korral kuuldus häält, et selles leidub palju head ja vastuvõetavat, kuid ka palju vastuvõetamatut. Kuid kuna rahvahääletusele tuli eelnõu tervikuna, siis ei saanud siin enam keegi teha mingisuguseid muudatusi või parandusi, kuigi seda oleks tahtud.

Käesoleval juhul on aga rahval võimalus anda kaasa oma esindajaile, kes valitakse rahvuskokku, juhtnõore ja näpunäiteid, millistel alustel tuleb välja töötada põhiseadus. Igatahes rahva tahe saab sel teel palju selgemini ja palju otsemalt avaldada ning väljenduda. Siin ei otsusta rahvas enam mingisugust ettemääratud seaduse kava, vaid põhialused, mille alusel rahva enese poolt valitud mehed rahva tahte ja soovi kohaselt põhiseaduse loovad.

On veel väidetud, kas uus kord ei too mitte kaasa rahunutusi ja vapustusi meie riigi elus ja kas ei oleks parem veel praeguses korras edasi minna.

Siin tuleb tähendada, et meie ei saa alati jääda nagu haige haigevoodi, vaid meie tahame ka kord terveks saada ja eluvõitlusse ja tormidele vastu minna. Tahame ise oma riiki juhtida ja ise võidelda,

Üksmeelselt võitsime vabadussõjas —
üksmeelselt võidame ka rahvahääletusel.

aga mitte lasta ennast juhtida teiste tahtest ja arusaamistest.

Eesti rahvas on alati olnud iseteadev ja enda tahte järele valitsev rahvas, tema pole sallinud endale ettedikiteerijaid ja võõra tahte pealesurujaid. Eestlane oskab ennast ise juhtida ja valitseda ja tahab seda ka teha. Igal eestlasel peaks küllalt julgust olema välja minna võitlusse ja tormidesse ja sealt karastatuna tagasi tulla. Ja käesolev moment on just

üks sellistest võimalustest, kus jälle võime astuda võitlusse oma õiguste ja oma vabaduse eest. Meie peame pääsema võidule, tahame ise ehitada oma riiki ja oma riigikorda, ise omi asju korraldada, ise mõelda ja otsustada ja sellepärast olgu iga eestilase mõtteks — välja minna eelolevale rahvahääletusele ja kaasa aidata meie riigi alussammaste rajamisele kogu oma jõuga ja parema tahtega.

V. Velner.

Rahvuslistes asjades olgu üksmeel.

Lahkhelidel ei tohi olla pinda!

Meil seisab ees Rahvuskogu kokkukutsumine, et võtta vastu vajalised parandused maksvale Eesti põhiseadusele, mida tarvilikuks on pidanud meie riigi- ja rahvajuhid, eesotsas meie vana rahvajuhiga, auväärse riigivanema härra K. Päts'iga, kes korduvalt meid päästnud saatustlikkudel momentidel.

Samuti kõik meie avaliku elu tegelased kui ka eriteadlased — juristid on leidnud, et meie praegune põhiseadus on puudulik temas peituvate karide pärast, mis võivad teatud aegadel kujuneda hädaohtlikuks meie saatusele ja iseolemisele.

Ühelgi tõsisel eestlasel, olgu tema mees või naine, kui temal vähekenegi on armastust meie paljukannatanud isamaa vastu, ei saa olla teist seisukohta kui üksmeelselt ja täie usaldusega järgneda pooldavalt härra riigivanema kutsele. —

Meie peame teadma, et meid ja meie samme jälgitakse meie naabrite poolt pinevusega. Vaenlased ootavad vääratusi, sõbrad — aga kindla suuna leidmist, et siis ühiselt elada rahu ja tagasi tõrjuda hädaohte. — Meie sisenised üksmeelsed üritused on alati õnnestunud — nagu vabadusvõitlus ja teised. Ridade koondamiseks, kus seda veel seni sündinud ei ole, on meil viimane aeg.

Kokkuehoid on võimas relv rahvastele, eriti tarvilik aga väikerahvastele, kui meie tahame hoiduda esivanemate vigade kordumist. —

Meile on katsutud võeraid ideesi istutada küll idast küll läänest, kuid need lahkhelide tekitajad on olnud palgalised võera raha eest, mida meie rahva enamus on alati üksmeelselt hukkamõistnud.

Meie peame nüüd ütlema kõigile rahvusvaenlastele nii sealpool kui siinpool piiri selge ja kindla sõnaga üksmeelselt: Käed eemale — eestlane oskab ise oma asju korraldada!

Meie auväärne härra Riigivanem ühel maategelaste kokkutulekul tõi tabava näite päikese kiirest, mis teatud klaasist läbilastuna annab küll mitmevärvilise kiirtevihi, aga neid teise klaasi abil kokku liites saame ühtlase valge kosutava päikese kiire.

Nagu looduses kõik värvid võivad kokku sulada ja anda uue mõjuva, ning elukandva valguse kiire, nii peame meie ka elus kõik olnud lahkumineid ja arusaamatused ning kõik lahkarvamised kokku viima üheks suureks kokkusulatud päikeseküllaseks valgusekiireks, mis edasi viiks meie noort riiki ja rahvast. See kokkusulatud suur valgusekiir on armastus meie riigi ja rahva vastu, mida meie ei tohi piirduda ainult sõnades väljendamisega, vaid peame seda ka tegelikult kinnitama oma ülesehitava tööga riigi ja rahva kasuks.

Eesti rahvas on ajaloo kestel ka mõnigi kord kahjuks pidanud nägema oma vahel soovimatuid lahkhelisi, kuid tõsisematel aegadel, nagu seda oli vabadussõda, olime kui üks mees oma kodu kaitseks väljas. Nüüd, kus meie riigi põhiseaduse parandamise küsimus on rahvale otsustamiseks antud, ei tohi meil olla, samuti kui vabadussõja päevil, mingisuguseid kõhklejaid, vaid kõik eestlased — kui üks mees hääletusele ja viime läbi härra riigivanema ettepanekud rahvuskogu kokkukutsumiseks.

Vabadussõjas võitsime — võidame ka nüüdsel rahvahääletusel. Rahvuskogu tulgu kokku!

Meil on teada juba teiste rahvaste juurest, et kui üks rahvus tõsisemal hetkel, nagu on meil praegu põhiseaduse parandamine, ei suuda enda seas sulatada kokku kõiki lahkhelisi ja kui üks mees välja astuda, et oleks riigil vigadeta põhiseadus, s. o. sama mis igal hoonel tugev alusmüür, siis sarnane rahvas varsti kaob rahvusvaheliselt näitelavalt teiste rahvaste perest kui suverään rahvus ja tema vastu tunnevad huvi ainult üksikud ajaloolased. —

Meie, eestlased, oleme tormides karastatud elujõuline rahvas ja teame igauks, et 23., 24. ja 25. veebruaril s. a. poolt hääletades asetame nurgakivi, millele rahvuskogu püstitab kindla alusmüüri. —

R. Kuris,

Harju maleva propaganda pealik.

**Iga Eesti mees ja naine toetab poolt hääletusega
Rahvuskogu kokkukutsumist!**

RAHVAHÄÄLETUSEGA SEoses OLEVATE KÜSIMUSTE ÜLE ESINEVAD SELGITAVATE KÖNEDEGA RAADIO KAUDU, MISSUGUSEID SOOVITAV KUULATA KÕIGIL KAITSELIITLASTEL JA NAISKODUKAITSE LIIKMEIL, ERITI AGA H-RA RIIGIVANEMA KÕNET 16. VEEBRUARIL S. A. KELL 13.30.

Kõnede kuulamiseks kaitseliitlastel ja naiskodukaitseliikmetel on soovitav minna naabri tallu, kus raadio aparaat olemas.

16. veebruaril s. a., peale kontsert-aktuse „Estonias“, kus esineb kõnega hra Riigivanem, tuleb kohapeal korraldada kaitseliitlaste ja naiskodukaitseliikmete töökoosolekuid, kui asjaolud seda vähegi lubavad, või jälle kohalikke aktus-kõnekoosolekuid, ühiselt valla seltskondliku komiteega.

Peale kontsert-aktuse lõppu „Estonias“, töökoosolekul kavasse veel võtta:

- selgitav kõne;
- laulukooride, pasunakooride ettekanded või muud ettekanded võimaluste kohaselt;
- ühislaul.

Kui korraldatud aktus-kõnekoosolek, siis see sünnib, peale kontsert-aktuse ärakuulamist „Estonias“, oma erikava järele.

RAADIO KAUDU KÕNELEVAD:

13. veebruaril s. a. kell 19.55 — Ed. Hubel.

15. veebruaril s. a. kell 19.45 — O. Suursööt.

16. veebruaril s. a. **KONTSERT-AKTUS „Estonias“ järgmise kavaga:**

- Piiskop Rahamägi avasõna
kell 13.15—13.30;
- hra Riigivanema K. PÄTS'i kõne
kell 13.30—14.00;
- kontsert-osa —
kell 14.00—14.10;
- Peaministri aset. K. Eenpalu kõne
kell 14.10—14.30.

16. veebruaril s. a. kell 19.20 — A. Tupits.

17. veebruaril s. a. kell 20.15 — prof. J. Köpp.

18. veebruaril s. a. kell 21.10 — admir. J. Pitka.

19. veebruaril s. a. kell 20.20 — prof. E. Ein.

20. veebruaril s. a. kell 17.15 — V. Jõgi.

20. veebruaril s. a. kell 20.45 — prof. A. Piip.

21. veebruaril s. a. kell 17.15 —

advok. J. Gorschkohv (vene keeles).

21. veebruaril s. a. kell 20.55 — pr. E. Saral.

22. veebruaril s. a. kell 17.15 — kol. K. Parts.

22. veebruaril s. a. kell 20.50 — pr. L. Eenpalu.

Kõikidel kaitseliitlastel ja naiskodukaitseliikmetel palun anda „Harjulase“ numbrid, milledes avaldatud rahvahääletusega seoses olevaid kirjeldusi, naabri taludesse kaaskodanikkudele lugemiseks.

K. S A A R, major,
Harju malevapealik.

Õppeala.

KONTROLLKOGUMISED.

1. Vanem instr. õppepiirkond.

Saue komp. 16. veebruaril, kogumine Saue vallamajas kell 16.00.

2. Keila õppepiirkond.

Riisipere komp. 17. veebruaril, kogumine Riisipere vallamajas kell 12.00.

Vääna ü. r. 18. veebruaril, kogumine Vääna vallamajas kell 12.00.

3. Rapla õppepiirkond.

Kohila komp. 18. veebruaril kell 14.00, Kohila vallamajas.

Kehtna komp. 20. veebruaril kell 14.00, Kehtna riigimõisas.

4. Kuusalu õppepiirkond.

Raasiku komp. 16. veebruaril kell 11.00. Haljavas, kompani kodu ruumes.

K. S a a r, major
Harju malevapealik.

HARJU MALEVAVEALIKU KÄSKKIRI

Nr. 6.

Tallinnas, 11. veebruaril 1936. a.

§ 1.

Vabastan n. leitn. Enn Heinaru omal palvel Staabi kompani pealiku kohustetäitja kohalt, arvates 15. veebr. s. a.

Õiendus: ljh. Nr. 21.

§ 2.

Kinnitan tgv. leitn. Arnold Elbrecht'i Staabi kompani pealikuks, arvates 15. veebr. s. a.

Õiendus: ljh. Nr. 21.

§ 3.

N. leitn. Enn Heinaru'l Staabi kompani varandused, rahasummad, koosseisud, asjaajamine tgv. leitn. Arnold Elbrecht'ile üle anda ja viimasel vastu võtta.

Täitmisest ettekanda 27. veebr. s. a.

§ 4.

Vabastan ametkohtadelt:

Kohila paberiv. üks. rhm.: Johannes Sillamäe — üks. rhm. relvurpealiku kohalt ja Otto Kont'i — 2. jao pealikuabi kohalt, mõlemad arvates 8. veebr. s. a.

Saku kompanis: Rudolf Marmor'i — kompanipealiku abi kohalt, arvates 8. veebr. s. a.

Rapla kompanis: Olev Koitla — komp. propagandapealiku kohalt, arvates 8. veebr. s. a.

„Harjulast“ andkem lugeda ka naabrile, kes ei kuulu kaitseleitu!

§ 5.

Kinnitan ametkohtadele:

Kohila paberiv. üks. rhm.: Herbert Sommer'i — relvurpealikuks; Otto Kont'i — varahoidjaks; Al-der Tammet'i — sekretäriks ja Jaan Peters'i — 2. jaopealiku abiks, kõik arvates 8. veebr. s. a.

§ 6.

Alljärgnevad kaitseleitud on oma perekonna- ja eesnime muutnud, milline muudatus teha kõikides nimekirjades:

Mihkel Lason — „LAANJÄRV“ — Rapla komp. H. Mülver — „MILVEE“ — Pääsküla-Tänasilma üks. rhm.

Amandus Neumann — „NEEMRE“ — Pääsküla-Tänasilma üks. rhm.

§ 7.

Harju maleva koosseisust lugeda teenistuse huvides lahkunuks alljärgnevad kaitseleitud:

Anija kompanist: Arnold Kuuskmann, arvates 1. veebr. s. a.

Saue kompanist: Ilmar Kiisverk, arvates 23. jaan. s. a.

Paldiski kompanist: Heinrich Väljamäe, arvates 20. I. s. a.

§ 8.

Harju maleva koosseisust lugeda lahkunuks alljärgnevad kaitseleitud:

Rapla kompanist: Artur Lindenvald — kaitsev. teenistusse mineku tõttu; Anton Koppel, Olev Koitla ja Johannes Kersten — kõik elukoha muutmise tõttu, arvates 8. veebr. s. a.

Pääsküla-Tänasilma üks. rhm.: Eduard Voormann, Voldemar Adams, Jakob Kebina, August Mauer, Edgar Reintam, Rudolf Steinmann, Eduard Suurküla, Jakob Voormann, Rudolf Öunroos, kõik elukoha muutmise tõttu, arvates 22. jaan. s. a.

§ 9.

Alljärgnevad tegevliikmed lugeda toetajaiksliikmeiks:

Pääsküla-Tänasilma üks. rhm.: Johan Voormann, Johan Ehrmann, mõlemad arvates 22. jaan. s. a.

§ 10.

Alljärgnevad toetajaliikmed lugeda tegevliikmeiks:

Rapla kompanis: Theodor Pärt, Osvald Karobach ja Johannes Helbis, kõik arvates 8. veebr. s. a.

K. Saar, major,
Harju malevapealik.

Naiskodukaitse ala.

HARJU MALEVAVEALIKU KÄSKKIRI

Nr. 7.

Tallinnas, 11. veebruaril 1936. a.

§ 1.

Viin üle Marta Vötting'u Kloostri jaoskonnast — Harju-Risti jaoskonda, arvates 1. veebr. s. a.

Õiendus: ljh. Nr. 4.

§ 2.

Raasiku jaoskonna tegevliige Pauliine Liuberg on omale uueks perekonnanimeks võtnud „LIIVIK“, milline muudatus teha kõikides nimekirjades.

Õiendus: ljh. Nr. 31.

§ 3.

Naisk. Staabi jaoskonna liige Irene Otsma on abiellunud ja uueks perekonnanimeks omanud „SADOROZNI“.

§ 4.

Naisk. Harju ringkonnast lugeda lahkunuks alljärgnevad naiskodukaitse liikmed:

Juuru jaoskonnast: Linda Hämarsalu, elukoha muutmise tõttu, arvates 20. jaan. 1936 a.

Raasiku jaoskonnast: Asta Sommer ja Nadja Tomingas, mõlemad arvates 1. veebr. s. a.

Kiiu jaoskonnast: Leida Stikerman — elukoha muutmise tõttu, arvates 15. jaan. 1936. a.

Kabala jaoskonnast: Benita Tiitson ja Leida Vaaro, mõlemad elukoha muutmise tõttu, arvates 4. veebr. s. a.

§ 5.

Kiiu jaoskonna liige Marta Reeman on omale uueks perekonnanimeks võtnud „RAIDLA“, milline muudatus teha kõikides nimekirjades.

K. Saar, major,
Harju malevapealik.

Väljaandja: Harju maleva Staap.
Vastutav toimetaja: K. Saar.

Järgmine „Harjulane“ ilmub
19. veebruaril s. a.